

MELISSA

EUROPAEA FOLIA SEXIES IN ANNO LATINE EDITA

Avenue de Tervueren, 76, Tervurenlaan - B-1040 BRUXELLIS. Tel. (02) 735 04 08. Telecop. (02) 735 51 32

Editor responsalis: Gaius LICOPPE - Compositrix: Francisca DERAEDT - guy.licoppe@infoboard.be

Bureau de dépôt: 1040 Bruxelles 4 - Afgifte kantoor: 1040 Brussel 4

Melissa aestatem affert studiosam !

Vergilius cum Musis (Tuneti in museo Bardo)

*... Etsi vobis sunt feriae, non est causa cur
numeros non exerceatis !*

☞ p. 2

*... Poeta Johannes Alexander Gaertner vita
nuper functus est. Eius memoria celebratur*

☞ p. 5

*... Invasio quaedam fit in reticulum Internet.
Quorum? Homuncolorum viridium? Non:
latinistarum !*

☞ p. 7

*... Cortoriaci in Flandria mox fiet expositio
de Sidronio Hosschio (17 saec.)*

☞ p. 9

*... Suntne vobis feriae? Tunc tempus habetis
de philosophia cogitandi...*

☞ p. 12

... Varii nuntii proponuntur

☞ p. 14-15

*... Denique seminaria Latina: tempus est
nominis dandi !*

☞ p. 16

ROMANAE RATIONALES LITTERAE

UNDE SINT ORIUNDAE

EXPLICAT GAIUS LICOPPE

I	V	X	L	C	D	M
1	5	10	50	100	500	1000

Hae litterae rationales manifesto eadem sunt ac nonnullae litterae alphabeti Latini. Philologi tamen iam diu invenerunt signa L, C, D et M non esse formas primitivas horum numerorum; non enim reperiuntur ante primum saeculum a.C.n. Antea ad mille significandum Romani variis signis usi sunt, quorum forma originalis est ϕ . Idem de D quingentorum signo, cuius forma primitiva dimidia pars est superioris signi. Littera L, qua significatur quinquaginta, sine dubio deducitur ab archaico signo, quod est \downarrow vel ∇ .

Signa numeralia, quibus Romani imprimis usi sunt, adhuc communiter putantur Graecam originem habere.

Constat scripturam Latinam de Etrusca derivatam esse. Ipsum alphabetum Etruscum originem trahit e quodam archaico alphabeto Graeco et probabiliter ex uno eorum, quae in Italia meridionali iam erant in usu ante Etruriae ortum.

Diversas formas graphicas comparando, multi specialistae inducti sunt ut putarent achaica signa Romana orta esse ex alphabeto Chalcidico, quo utebantur coloniae Graecae in Sicilia:

KHI : Υ vel \downarrow vel ∇
THETA : \boxplus vel \oplus vel \ominus vel $\omin�$
PHI : ϕ vel D vel O

Cum neque Etrusci neque Latini his Graecis litteris egerent ad linguam suam scribendam, putantur eas adhibuisse ad certos numeros significandos.

Haec theoria, a multis latinistis, hellenistis, epigraphistis et historicis adhuc firmiter accepta, videtur tamen esse infirma ad probandum. Cur enim tantum has tres extraneas litteras assumpsissent Romani in suum numerandi systema? Praeterea, cur ad hunc usum elegissent litteras alphabeticas? Non sufficit respondere Hellenes ad numeros significandos litteras alphabeticas adhibuisse. Apud Hellenes certe duo

numerandi systemata fuerunt in usu, quae ambo ex litteris alphabeticis constabant, sed ut videtur haec systemata non ante medium primum millennium a.C.n. finxerunt, i.e. post Etruscorum signorum numeralium ortum. Insuper apud Hellenes littera χ significabat 1000, non 50, littera θ significabat 9, non 100, et littera ϕ significabat 500, non 1000. Cur tantae differentiae? His interrogationibus inter specialistas nemo respondet.

Aliam hypothesin proponit Lucianus Gerschel¹, quae videtur multo magis verisimilis esse. Nititur in inquisitionibus ad ipsam originem artis numerandi spectantibus. De quibus aliquid exponendum est, ut hypothesis fiat intellegibilis.

Fortasse, benevole lector, numquam expertus es quantam rerum quantitatem statim ita percipere posses ut non deberes numerare. Constat humanam facultatem cuiuslibet quantitatis statim percipiendae raro excedere quattuor! Est lex psychologica fundamentalis. Si plus quam quattuor res nostris oculis occurrunt, earum numerum comprehendere nequimus nisi numerando, id quod automaticè celerrimeque facimus inconscii, si quidem numerus non est nimis magnus. Inde originem suspicari licet signorum Romanorum I, V et X, quae apud omnes doctos nunc habentur omnium vetustissima ipsoque alphabeto anteriora. Oriuntur, secundum Luciani Gerschel opinionem, ex vetustissima rusticorum consuetudine incisurae.

Temporibus neolithicis, cum homines agros colere pecoraque pascere coepissent, apparuit necessitas numerandi. Omnes primitivae numerandi methodi nituntur in comparatione rerum numerandarum cum rebus minoris magnitudinis, manu facile tractabilibus. Una ex his primitivis methodis, quae apud pastores usque ad nostra tempora vigere perrexit, est usus incisurae sive in osse sive in ligno². Si quis pastor antiquus vel recentior rudisque pecus suum recensere cupit, sua naturali facultate utens vix plus quam quattuor pecudes agnoscere potest. Inde ei in mentem venit tot incisuras in quodam ligno facere, quot ei sunt pecudes; postea, singulas

pecudes cum singulis incisuris comparando, comperire potest utrum grex sit immutatus an mutatus.

De numero tamen pecudum nullam habet certam notitiam. Si enim multae incisurae in ligno factae sunt, eadem difficultas iterum oritur: quattuor tantum lineas una agnoscere potest. Hac de causa ingeniosus pastor, post quattuor simplices incisuras factas, quintam alia ratione facit ut eam statim distinguere possit. Tunc ex usu apparet hanc singularem incisuram non egere quattuor praecedentibus incisuris ad significandum quinque; sola enim, per se ipsa, significat quinque. Haec notio ei in mentem eo facilius venit, quod manus etiam quinque digitos habet. Si post hoc novum signum pastor noster incisuras in ligno facere pergit, quintae formam novi signi dare poterit, vel potius alium novum signum fingere, quo significetur duplex quantitas, i.e. decem, instar ambarum manuum.

Crescente grege, iterum iterumque incisurae sunt addendae: ad quindecim notandum, quattuor adduntur incisurae et signum quo significatur quinque; ad viginti notandum, quattuor adduntur incisurae et signum quo significatur decem etc...

Qua ratione facile usque ad 49 numerare poterit. Sed ad quinquaginta significandum, si iterum ponet signum quo significatur decem, hoc signum quinquies in ligno apparebit. Cum tantum quattuor signa eiusdem generis una agnoscere possint, iterum ei apparet necessitas novi signi fingendi ad quinquaginta significandum.

Eodem modo usque ad 99 numeratur, sed, ad 100 significandum, quinque signa quibus significatur decem incidenda sunt post signum quo significatur quinquaginta. Itaque fingendum est novum signum quo significetur 100. Eadem ratione signa erunt fingenda ad 500 et 1000 etc significanda.

Systema hoc modo dilatari potest sine ulla similium signorum serie, quae excedat quattuor.

Perspecto systemate, restat ut in incisurarum formas inquiramus. Pastor cultro praeditus, quid in ligno perfacile incidere potest? Lineolas. Postea, si, ut supra vidimus, novo signo egebit necessario dissimili, lineolam sive latiore sive ceteris altiore excidet. Multa nobis sunt exempla huius modi incisurarum, quae

DE CORVO, QUI NUMERARE NESCIEBAT

Fuit aliquando corvus quidam, qui nidum suum collocaverat in turri cuiusdam castelli. Castellanus de hac re iratus statuit eum interficere. Iam compluries conatus erat corvum prehendere, sed, quotienscumque turrin intrabat, avis avolabat, se in vicinam arborem ponebat, denique in nidum revertebatur postquam castellanus discesserat. Tunc castellanus excogitavit strategema: duos homines in turrin introduxit; post paucas minutas alter exiit, alter remansit. Sed corvus hoc dolo non capiebatur, exspectabat dum alter etiam exiret, denique in nidum revertebatur. Postea castellanus tres homines in turrin introduxit, quorum duo exierunt; tertius reditum corvi frustra exspectavit: nam corvus maiore patientia fuit. Postea idem experti sunt quattuor homines: frustra! Tandem, quinque hominibus introductis, corvus captus est: nam quinque homines a quattuor distinguere non potuit...

mirum in modum paene eadem sunt ubique terrarum apud diversas gentes, ut patet ex imagine subiuncta.

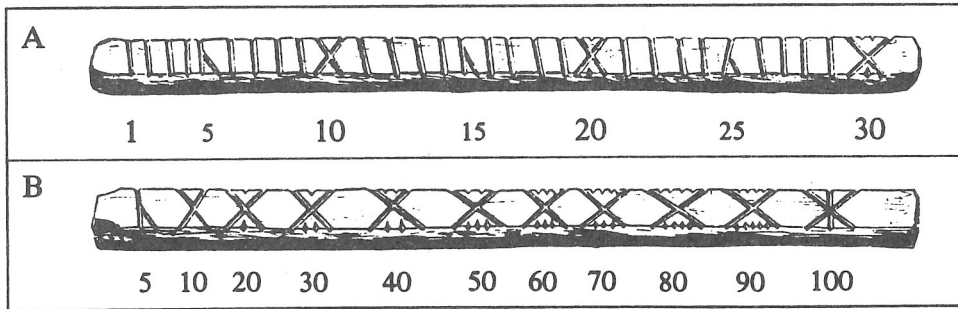
In his incisuris saepissime agnoscuntur signa I, V, Λ, X, +, quae persimilia esse videntur primitivis litteris rationalibus Etruscorum Romanorumque. Quas litteras originem trahere ex vetustissimo incisurarum usu est hypothesis, quam profert Lucianus Gerschel. Potestne certius comprobari?

Auctor argumenta affert. «Rationem putare cum aliquo» legitur e.g. apud Catonem (Agr. 5,3) et Ciceronem (Att. 4,11,1); est, inquit, vetus locutio, quae hoc modo explicari potest: in initiis inter res numerandas et incisuras erat «ratio»; praeterea prima significatio «putandi» est ligna caedere, incidere.

Franjo Skarpa in scripto suo de incisuris apud Dalmatas pastores inter alia hoc exemplum

<p>A</p> <p>1 2 3 4 5 6 7 8 9 10</p>	<p>D</p> <p>1 2 3 4 5 6 7 8 9 10</p>
<p>B</p> <p>1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 15 20</p>	<p>E</p> <p>1 2 3 4 5 6 7 8 9 10</p>
<p>C</p> <p>1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 15</p>	<p>F</p> <p>1 2 3 4 5 6 7 8 9 10</p>

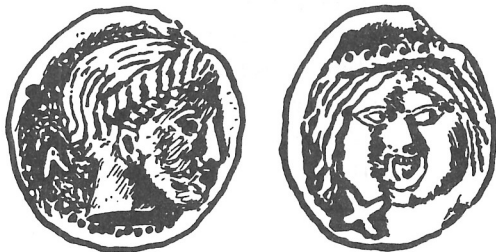
exhibet:

Ibi apparet signum * ad centum significandum idem ac apud Etruscos:

Litterae rationales Λ et X quae in nummis Etruscis quinti saeculi a.C.n. inveniuntur

eadem sunt ac Dalmatarum pastorum incisurae et eundem numerum significant.

Ad summam Etruscorum Romanorumque litterae rationales verisimiliter originem trahunt ex usu incisurae, qui iam diu ante eorum ortu vigeat in Italia.

Ex primitivis incisis signis quae sunt:

1							
5	/	\	Λ	>	V	<	Λ
10	X	X	X	+	X		
50	N	V	Λ		V		
100	X		*		X		

Etrusci et Romani haec servaverunt:

Etrusci		Romani	
1			1
5	Λ	V	5
10	X	X	10
50	Λ	V	50
100	*	(*)	100

Apud Romanos signum primitivum quo significabatur 50 paulatim mutatum est:

ut in fine assimilaretur litterae alphabeti L.

Signum * quo significatur 100, iam apud Etruscos factum est C; paulatim dimidiatum est in formam D vel C; quae forma assimilata est litterae alphabeti C, influxu verbi centum.

Serius apparent signa

ad mille designandum. Multae mutationes horum signorum inveniuntur, quarum ultima est assimilatio cum littera alphabeti M, influxu vocabuli mille.

Tandem dimidia pars unius ex formis signi 1000, quae est φ, designavit quingenta atque assimilata est litterae alphabeti D.

Post hanc dissertationem, benevole lector,

MCMXCVI

fortasse iam non scribes sine respectu non solum Romanorum, sed etiam nostrorum atavorum praehistoricorum!

ADNOTATIONES

- 1 *La conquête du nombre*, in: *Annales, Economies, Sociétés, Civilisations* (1962, p. 691-714).
- 2 Franjo Skarpa, *Rabos u Dalmaciji*, in: *Zbornik za Narodni Zivot i Obicaje juznih Slavena, Zagabriae*, XXIX (1934) 2 p. 169-183.

IN PIAM MEMORIAM

IOH. ALEXANDRI GAERTNER POETAE LATINI (1912-1996)

SCRIPSIT THEODORICUS SACRÉ

Huiusce anni exeunte mense Ianuario vita functum esse Iohannem Alexandrum Gaertner, poetam validissimum, magno cum dolore comperimus. Namque, cum ante hos annos, ni fallit memoria, viginti Camenam eius magni aestimare coepissemus, multis post annis complures ab ipso accepimus epistulas, quibus ille exposuit quomodo poemata orta essent, quare rhythmicos versus metricis praetulisset, quo pronuntiatu Latinitas sua esset proferenda, cur denique senex Musae Latinae valedixisset. Quibus ex epistulis cognoveramus virum vere humanum, vere affabilem, vere poeticum, eumque vehementi linguae Latinae amore affectum.

Natus est Gaertnerus Berolini die 26 m. Aprilis anno 1912; studiis incubuit theologiae et artis historiae in universitatibus Berolinensi et Heidelbergensi; anno 1936, cum esset inter doctores promotus, patriam effugit, ut apud Peruvianos degeret. Sullanae primum praeceptoris privati munere est functus; mox Limam se contulit, ut esset bibliopolis quibusdam internationalibus alter a praeside. Anno autem 1941 uxorem duxit, quae filiam genuit nomine Barbaram. Altero vero confecto bello mundano Novum Eboracum in urbem Americae Septentrionalis migravit; deinceps anno 1948, cum esset a rectoribus collegii universitarii, cui nomen Lafayette College, professoris in munere constitutus, Eastoniae apud Pensilvanienses sedem fixit, qua in urbe annos circiter triginta artis historiam publice est professus. Anno 1977 rude est donatus. Versus Latinos inde ab anno circiter 1950 publici fecit iuris, quos duobus inclusit libellis, Lunenburgiae apud Vermontenses editis; qui inscribuntur *Vox Humana* (1954) et *Cantus firmus* (1966). Postea octo tantum carmina brevia luce publica digna existimavit. Nam neminem esse putabat, qui versus Latinos legeret.

Vates erat melancholicus et tristis, alias totus in morte cogitanda, alias in rerum vanitate exponenda. Verborum autem erat parcus, musica, quae verbis bene iunctis inest, admodum pollens. Audite:

*Media in vita*¹

Breve ver, longinqua aestas.
Indormuit diu tempestas
nostri amoris.

O cordis egestas,
jam finis primae aetatis -
finis et nostrae felicitatis.

*Fatum*²

Inexorabilis
deus te tenet,
te ducit, te docet,
te delet.

Quo ruis? Morare.
Quid petis? Exspecta.
Et noli clamare,
vocaberis.

Valde et mihi placet, etsi non est triste, carmen
c.t. *Processio conventualis*, quod temporis remoti
tabellam quasi pictam ante oculos nobis ponit:

Praecedunt duae
Matres Reverendae.

Sequuntur
viginti parvulae
pallidae puellae.
Ducuntur ad matutinalem
missam dominicalem.
Progrediuntur
duae et duae,
manum in manu.
Videntur
dulces innocentes
columbae blancae
quae quam adultae
mox evolvuntur
cycni regales,

aquilae superbae,
anseris perstultae.

Subsequuntur
subridentes
aliae duae
Matres Reverendae.

Hoc quotiens lego poematum, venit mihi in mentem mulierum sanctimonialium et grandaearum, quae vestibus ornatae nigris et praelongis digne procedunt; quales hac aetate in Urbe Vaticana interdum conspiciuntur, ceterum e conspectu discesserunt. Itaque bene fecit Gaertnerus, vocabulorum mediaevalium (quae dicuntur) studiosus, quod et huic carmini verba inseruit medium aevum redolentia, unde pateret res depictas praeteritum referri ad tempus; cuius generis sunt *matutinalis*, *dominicalis*, *blancus*. His accedunt *matres reverendae*, quae vocabula salutationis propria sunt magis quam appellationis, necnon syntaxis aliquatenus libera (*duae et duae; quam adultae*). Notabile est etiam nomen *pallidum*: progrediuntur ergo multo mane puellae semisoporae, postquam e lectulis surgere coactae sunt. Sunt enim hoc ordine procedere coactae, imperitantibus monachabus: videtisne ut unum solum verbum activum his insit versibus, cetera vero passiva sint vel deponentia? Puellae rursus, pupae dociles, morigerae, innocentes quae nunc sunt evadent cycni regales et anseres stolidae; quae ergo ad unam omnes similes inter se nunc videntur, iugo monachali nondum excusso, diversae erunt innocentiamque ita amittent, ut mentitos colores, species ostentatas stolidamque superbiam prae se sint laturae³. Scaena vero integra non est tam atra; apte siquidem subiunguntur verba haec: «subsequuntur/ subridentes/ aliae duae/ Matres Reverendae»; quibus versiculis canoris optime rotundatur carmen, dum levior fit et iocosior imago: rident enim monachae, surridemus et nos, dum legimus, quod, cum puellae respicere vetentur, monachae, quae agmen claudunt, impune garriunt.

Denique non laudare non possum Gaertneri *Canticulum*⁴, quod est suaviter triste:

Dormi, mi fili, dormi -
sunt qui dicunt
vitam beatam esse:
dicunt, dicant, nesciunt.

Dormi, mi fili, dormi -
veniet dies
quo tibi erit
larga, largissima quies.

Dormi, mi fili, dormi -
aderit mox
mihi, tum tibi
ultima, optima nox.

Iam ultima et optima nox ea Gaertnero venit;
quae utinam ei requiem et pacem ferat
sempiternam.

BIBLIOGRAPHIA

1. Carmina Gaertneriana:
Vox humana (Lunenburgiae Vermontensium, 1954).
Cantus firmus (ibid., 1966).
- in *Vita Latina*: «Processio conventualis», num. 70 (1978), 48; «Finale», num. 80 (1980), 40; «Solitudo» et «Michael», num. 82 (1981), 42; «Amor ultimus», num. 84 (1981), 48.
- in *Voce Latina*: «Saltatrix» et «Tristitia senis», 20 (1984), 207.
- in *Rumore Vario*: «Canticum vernum», 8 (1985), num. 3-4, 44.
2. Commentationes selectae:
- J. IJsewijn-Jacobs, *Latijnse poëzie van de twintigste eeuw*, De bladen voor de poëzie (Lycrae Flandrorum, 1961), pp. 87-88.
- *Directory of American Scholars*. Eighth Edition, 1: *History* (Novi Eboraci et Londini, 1982), p. 253.
- D. Sacré, «Duo poemata Gaertneriana», *Vox Latina*, 20 (1984), 207-208.
- L. Devoldere, «Hedendaagse Neolatijnse poëzie. De afdaling van de Parnassus», *Streven*, 55 (1988), 515-532.

ADNOTATIONES

- 1 *Cantus firmus*, p. XXII.
- 2 *Cantus firmus*, p. XXX.
- 3 Cfr. Gaertneri carmen c.t. *Puella Americana* (*Cantus firmus*, p. VIII): «Angelus mediocritatis, / vivax, amabilis, / bene nutrita glaciatis, / perquam durabilis - / alta est tua vox, / tuba paululo potior, / uxor eris ferox, / mater ferocior. / Virgo tam solida, / pulchra et stolidam, / inscia tu brevi reges / fata virorum et leges!» Ceterum de adolescentibus eodem fere scripsit modo poeta: quam enim puritatem innocentiamve aliquatenus servant pueri et puellae, eam, dum adolescent, ponunt.
- 4 *Vox Humana*, p. XIII.

RETICULUM INTERNET FIT LATINUM

REFERUNT IOSEPHUS AMADIO ET VICTORIUS CIARROCCHI

Latinistas dedecet instrumenta modernissima spernere, quae pertinent ad communicationem. Nam novi modi communicandi sparsis gregibus magno sunt emolumento. Nonnulli hoc iam intellexerunt, qui reticulum Internet invadunt resque Latinas in eo

proponunt. De his plures pluresque relationes nobis afferuntur.

Iosephus Amadio electronicum circulum Latinum iam participat atque vobis sine dubio etiam participaturis omnia facienda explicat.

Iosephus Amadio Melissae redactoribus S.P.D. Nuntio vobis gaudium magnum: habemus gregem electronicum! Immo greges habemus, quia plures sunt, sed unus est omnino Latinus.

Quid est autem «greges electronicus»?

Est res nova ac mira, quae vulgo dicitur «mailing list» vel «listserver». Agitur de indice hominum quorundam, quibus sunt eadem studia eaedemve delectationes. Hi homines (et viri et mulieres, ut liquet) habent inter se epistulare electronicum commercium hoc modo: quaeque epistula ab aliquo missa ad totum gregem statim transmittitur, ita ut omnibus sodalibus respondere contradicere distinguere definire liceat.

Insunt hodie in «magno rete», quod dicitur, Internet permulti greges, inter quos hi quoque, quibus nomina sunt:

CLASSICS list (Classical Greek and Classical Latin)

LATIN-L list (Latin and NeoLatin discussions)

LATINE list (Greges Latine loquentium LATINE)

Primum indicem nondum inspexi. Secundum per integrum mensem Aprilem (et adhuc) participavi et diligenter inspexi. Tertium abhinc paucos dies novi subinde illum participans.

In secundo indice (LATIN-L) maxima pars sodalium (qui sunt magistri, professores vel investigatores academici, studentes, studiosi nec non meri amatores linguae Latinae) Anglice litteras exarat, sed non desunt, quamvis pauci, qui Latine respondent. Uno mense fere trecentae litterae transeunt, quarum duae centesimae partes Latine exaratae. Socii disputant plerumque de textibus scholasticis, de methodis docendi linguam Latinam, de «crucibus» interpretationis; poscunt auxilium; nuntiant res varias de Latinitate atque

de rebus vicinioribus; scribunt iocose. Hodie in indice LATIN-L fere 750 sodales sunt relati, maxime ex America septentrionali.

In tertio indice (LATINE list) tantum 62 sodales in praesenti inveniuntur. Sed ipsis litterae mittendae sunt semper ac solum Latine exaratae.

Quomodo participare liceat hunc gregem Latinum? Res simplicissima omnibus iis, quibus sit, ut Melissae, theca epistularis electronica (e-mail). Sufficit enim epistulam mittere ad

LISTSERV@PLEARN.EDU.PL

in qua nihil exstet nisi sententia, quae sequitur:

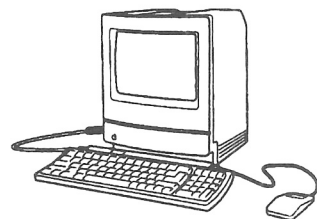
SUBSCRIBE LATINE Praenomen Nomen

Cito vobis LISTSERV mittet epistulam Anglice conscriptam, qua poscet confirmationem vestram, id est alteram epistulam, ubi nihil exstet nisi:

ok

Post haec accipietis a LISTSERV Anglicam epistulam confirmantem, una cum praecipuis indicis regulis. Subinde vobis perveniet nova epistula saluatoria, tandem Latina, a gregis moderatore, qui est Conradus (Konrad M.) Kokoszkiewicz, cuius inscriptio cursus electronici est haec: conradus@plearn.edu.pl.

Mea sententia, magnum rete Internet, his aliisque modis, magnam occasionem praebet ad Latinitatem vivam promovendam augendam propagandam, maxime inter iuvenes totius orbis. Oportet ne Latinitatis vivae fautores hanc occasionem novam atque extraordinariam amittant!

Nos quoque volumus huic electronico circulo Latino subnotare. Ut verum confitear, non fuit res facilis, sed, adiuvantibus expertis amicis nostris Terentio Tunberg Iosephoque Amadio, tamen fieri potuit.

Res nobis est nimis nova, quam ut quicquam narrandum habeamus. Proxima autem occasione de hac re sine dubio referemus. Usque adhuc a moderatore hanc epistulam accepimus:

Grex Latine loquentium Te salutat!

SVBEEV. Grex Latinus convocatus est ad sermonem Latinum colendum atque adiuvandum in arte, quam Graeci epistolographiam vocant, nec

non ad opiniones disputandas de recente Latinitate et de novis verbis vocabulisque instituendis, ut lingua Latina ad res nostris temporibus quotidianas adhiberi posset. Et ad multa alia :)

Regulae:

1. Non licet disputare, nisi Latine. Quod profecto non attinet ad signaturas, quae ulla lingua conscribi possunt, et ad verba proverbialiaque aliena (etiam Graeca), quae ab omnibus intelliguntur.

2. In dubio vide 1. :)

Spero fore, ut grex noster usui Tibi sit. QBFFFS.

Vale

Konrad M.Kokoszkiwicz
conradus@plearn.edu.pl

*
* *

Victorius Ciarrocchi unus est ex iis (adhuc raris) qui occasionem Latinitatis reticulo propagandae amittere noluerunt. Nam praeconium edidit, quod nescio quot miliones hominum legere poterunt. Hanc paginam vobis subiungimus; ceterum eam invenietis hoc loco:
<http://www.Internetforce.com/pesaro/latino>.

Omnibus Latinitatis cultoribus Victorius Ciarrocchi Pisauensis S.P.D.

Risum teneatis oportet, vos omnes qui haec verba Latina legitis. Cum enim abhinc multos annos sermonis Latini usus neglectus iaceat et perpauci homines - inter doctos quoque viros! - lingua Latina viva uti velint vel potius valeant, multis legentibus hic nuntius fortasse ridiculus videbitur.

Attamen puto aetate quoque nostra huius linguae usum aptissimum existimandum esse ad nuntios cuiusquemodi communicandos aut ad homines inter se sociandos. Eos praesertim dico homines, qui pro viribus contendunt ne Europensium unitatis favendae promissa irrita cadant. Ad hanc unitatem assequendam quid melius quam sermo Latinus, quippe qui non solum praestantiae subtilitatisque nihil amiserit, sed brevitate et perspicuitate inter multas emineat linguas? De Romanorum sermonis brevitate unum liceat exemplum afferre. Quae vis insit in verbis Anglicis «The right man in the right place», omnes fere intellegunt. Sed ea sententia Latine verti potest his tantum quattuor verbis: «Homo aptus apto loco». Dicendum est igitur simplici atque huius aetatis necessitatibus accommodato sermone Latino complures uti posse.

Praeterea nonnulli homines hodie computatris utuntur, quae in dandis accipiendisve nuntiis magno sunt emolumento. His instrumentis usi, cur

inter se non scribunt, non interrogant, deque novis verbis Latine reddendis iudicium non ferunt omnes viri (magistri, discipuli, alii), quibus lingua Latina est cordi? Omnium Latinitatis cultorum animadversiones, quae non tantum iucundae, sed procul dubio utiles erunt, libenter legam, et huiusmodi colloquiorum - quamvis mihi exiguae sint ingenii vires - magno cum gaudio me participaturum esse spero.

Sed nunc facere non possum quin de adulescentium condicionibus mentem meam aperiam. Quamvis enim plerique in scholis magistri sermonem Latinum neglegant, et saepe eos non pudeat splendidam hanc linguam oblivione obruere, tamen adulescentes non raro inveniuntur qui hodie Graece et Latine se exercent, quique non ignorent quod quantumque Latinitatis studia ad ingenia formanda ac rerum civilium vim spiritumque favendos valeant. Nolite ergo deterreri, optimi iuvenes, sermone Latino, quo saltem ad vestram linguam melius altiusque noscendam utamini. Si verba Latina ad nostri temporis res condicionesque significandas deesse vobis videntur, non est causa cur huius linguae studium omittatis: eorum enim vocabulorum, quae difficilius Latine redduntur, non desunt optima lexica, quorum auxilio nostri sermonis copia augeri potest. Ad adulescentes denique instituendos, suadet ut hi de fructibus, quos Latinitatis studium parit, certiores fiant, iidemque per litteras Latine scriptas, inter se communicent.

Omnes igitur Latinitatis amicos et fautores rogare, obsecrare, liberaliter invitare liceat, ut linguam Latinam foveant propagentque. Hoc omnibus votis expeto. Haec enim scripsi, Romani sermonis amore unice permotus et valde confisus instrumenta computatoria summae voluptati atque utilitati fore ad Latine communicandum. Latinam igitur oportet alere flammam. ☺

SIDRONIUS HOSSCHIUS

POETA LATINUS (1596-1653) (I)

SCRIPSIT THEODORICUS SACRÉ

Ante hos quadringentos annos Merckemii (vulgo Merkem) in agro Dixmudano natus est Sidronius de Hossche sive Hosschius Flandro-Belga, qui, postquam in Societatem Iesu est ingressus, praeclarus evasit poeta; etenim, cum anno 1653 Tungris e vita decessisset, carmina eius, quae facilitate Ovidiana plerumque insigniuntur et piis in Deum Virginemque Matrem affectibus, amplius tricies ex ordine typis sunt excusa vel in sermones varios conversa. Collecta autem Sidronii poemata anno 1656 primum in lucem protulit Jacobus Wallius Cortracenus (1599-1690), poeta haud spernendus, Societatis eiusdem sodalis. Civibus ergo Cortracenis, quorum in urbe Sidronius decem per annos et quod excurrit adolescentes et iuvenes Latine edocuisset et carmina composuisset inter optima habenda, ita placitum est, ut illustrato vitae curriculo et opusculis propalam collocatis, exiguo monumento magni viri honoraretur memoria; itaque horno mense Octobri in bibliotheca urbis eius Flandricae Hosschiana publice monstrabuntur. Qua data occasione nos quoque Hosschii carmina quaedam ab oblivione vindicabimus; interim subsidia quaedam biographica e situ et pulvere eruenda putavimus.

1. Ex albo novitiorum provinciae Flandro-Belgicae Societatis Iesu (1616) [Cod. m.s., album novit. 1609-1618, p. 367; servatur Haverlae¹ in archivo Provinciae Flandro-Belgicae Soc. Iesu]

Ego² Sidronius de hossche Merckensis, natus anno 1596 mensis Ianuarii 20. ex legitimo toro, patre Sidronio de hossche, matre Judoca kayaert, ambobus superstitibus, agriculturam exercentibus, grammaticae et humanioribus litteris operam dedi Ipris per quinquennium apud Patres Societatis Iesu, philosophiae vero apud eosdem³ per biennium, Reverendis Patribus Gualtero Paulo⁴ et Petro Pennequin⁵ praeceptoribus. Admissus sum in Societatem Iesu a Reverendo Patre Carolo Scribanio⁶, eiusdem Societatis per Flandriam Provinciale, Ipris anno 1616 Octobris 1a. Veni ad Domum⁷ Probationis die 20 eiusdem mensis et anni. Examinatus fui a Reverendo Patre Antonio

Sucquet⁸, rectore Domus Probationis, iuxta examen generale eiusdem Societatis, diplomata apostolica instituti, duas etiam constitutiones eiusdem instituti confirmatorias Gregorii XIII et Gregorii XIII. Constitutionesque observare desidero ac propono, et nominatim quae ad oboedientiam et animi promptitudinem ubique et in quavis re pertinent; item quae ad indifferentiam ad quemvis gradum Societatis et ad reddendam conscientiae rationem manifestationemque meorum defectuum spectant, contentusque sum ut res omnes quae in me notatae observataeque fuerint superioribus per quemvis qui eas extra confessionem acceperit manifestentur. Paratus quoque sum ad aliorum correctionem iuvare aliosque manifestare secundum praescriptum voluntatemque superiorum ad maiorem Dei gloriam, necnon ad omnia officia Societatis, quae a superioribus mihi iniungentur, me indifferentem offero, etiam ad litteras perpetuo docendas. Promitto quoque me relicturum bona omnia post elapsam ab hoc ingressu meo annum, prout mihi a superiore iniungetur. In quorum fidem haec mea manu subscripsi et subsignavi. Actum Mechliniae mensis ... die ...⁹ anno 1616.

Ita est. Sidronius de hossche

[margini adscripta haec sunt verba:] Examinatus fui et omnia approbavi 29° Decembris anno 1616. Examinatus fui et omnia approbavi 25° Iunii anno 1617. Examinatus fui et omnia approbavi 5 Februarii 1618.

2. Litterae Gerardi de Hooghe¹⁰ S.I. ad Franciscum de Cleyn¹¹ S.I. datae (5-IX-1653) [servantur Bruxellis in Bibliotheca regia, cod. m.s. 6485, fol. 159r-v¹²]

[f. 159r¹³] Reverende in Christo Pater, Pax Christi. Magno sane doloris sensu primum in hac domo¹⁴ funus lugemus parentes filii. Exceptus quippe nobis est Reverendus Pater Sidronius de Hossche, qui huic domui iam abhinc anno et quod excurrit singulari prudentiae et amoris in suos commendatione praefuerat. Undecima Augusti dysenteria laborare graviter coepit, quam maligna febris et miserabilis singultus excepit; dumque nos

illico Tongrensium medicorum arti iudicioque non satis confisi externa auxilia sollicite circumspeximus et Leodio, Traiecto, Lovanio quod humanae opis in praesenti periculo conquiri a nobis potuit accersivimus, evicit medicorum industriam geminatum et pertinax malum. Extremis omnibus sacramentis rite ad immortalem vitam ineundam comparatus excessit quarto Septembris paulo ante mediam noctem in corona Patrum et Fratrum, parva illa quidem, sed quae amore, pietate, lacrimis magnam aut aequaret aut vinceret. Vir erat religiosus, integer, in quo fucatum nihil, sincera omnia, amorem omnium meritis, cui id debet provincia nostrâ quod in illa stilus (unicus et optimus dicendi magister), qui aut non satis antea cognitus aut neglectus fuerat, ad Augustei saeculi puritatem et normam eius ingenio iudicioque efformatus sit. Sed praestantis et cordati viri elogium postea plenius perscribemus, in quod (uti spero) conferent aliquid, praeter alios, Rectores¹⁵ qui optimi patris virtutes perspectas habent, et ii quos per annos tredecim ad aliquam poeseos et eloquentiae laudem extulit, qui non magis exempla virtutum quam bonarum artium praecepta observaverint. Hoc nunc dixisse sufficiat: quemadmodum in floribus et herbis utilis succus premendo tundendove exprimitur, ita in diuturno difficilique morbo praeclaros pietatis sensus, quos animo imbiberat, sese ad exemplum prodidisse. Ne quid tamen non plane purgatum sit, dignabitur Reverentia Vestra ex more Societatis nostrae suffragia pro eo indicare meque sanctis suis sacrificiis Deo commendare. Tongris 5 Septembris 1653.

Reverentiae Vestrae servus in Christo
Gerardus de Hooghe

[f. 159v:] Reverendo in Christo Patri Francisco de Cleyn Societatis Jesu Rectori Mechliniae.
Pro mortuo¹⁶

3. Litterae annuae Provinciae Flandro-Belgicae (Societatis Jesu ad Patrem Generalem) anni M.DC.LIII [servantur Bruxellis in archivo regni Belgici, L 1448, pp. 5-6]¹⁷

[p. 5] Plurimum damni, multum luctus in domo nostra Tungrensi ab superioris P. Sidronii de Hossche et P. Gerardi de Hooge obitu insperato, oppido tristi, domui peracerbo, quippe dimidio fere domus optatiorique sublato. Nihil Patre Gerardo de Hooge in spiritualibus adiutore lenius, nihil magis factum ad omnium commoda; non somnus, non mensa, non iucundus sermo ab aegris visendis, a praebendis auribus intempestiva cupiditate confiteri volentibus vel ad momentum temporis avertibat. Atqui hinc factum ut, quando nulla amoris concitatrix tam blanda existit quam

candida humanitas sui commodi negligens, benevolentia ex aliena sola utilitate apta atque suspensa, incredibili caritatis teneritudine devinctos obstrictosque sibi haberet totius oppidi animos, ut comploratione communi omnium fere istic ordinum elatus ad tumulum sit.

At P. Sidronius de Hossche, quattuor vota pridem professus, domus Tungrensis superiorem egerat annum fere et dimidium. Vir ingenii mire candidi, aperti undique pectoris, quod fucatum nec in se ferri vellet, nec in ullo ferre posset. Atque hinc externis mire carus: candorem enim illustrabat prudentia, praecipua in Deum religio, accurata instituti observatio, communis ordinis exacta custodia. De litteratura politiori in hac potissimum provincia optime meritis est. Nam duodecim ipsos annos nostros illa perdiligenter excoluit, ad veterum exempla cum poetarum tum oratorum traductis adolescentiorum ingeniis, unde cum Latini sermonis puritate nativum nescio quid, + aurei stilus Augusti Caesaris aetate, saeculi +¹⁸, in venas et sanguinem ducerent; quo in iuventutem Belgicam deinde transfuso reflorescere posset in Belgio litterarium decus. Nec ipse ab scribendo abstinuit manum; quantum in eo genere processisset et demonstrarunt quaedam typis edita mirificeque ubique expetita, commendata maximorum in litteraria laude virorum praeconiiis, et cum veterum vatum¹⁹, quos pro diis fere habet et veneratur superstitiosa natio poetarum quidem comparata comparatione sane nec simulata ut apparet, nec eruditorum plurium sententia mendaci; tum vero demonstrabunt multo magis quantum in hac litteraria gloria huic viro Societas debeat quae propediem danda sunt luci, aeternitati scripta, aeternitate dignissima. Etenim praeter ceteras carminis cultissimi laudes id ubique tractatur argumentum quod a profanis / [p. 6] ad sacra animos delentis poetica suavitate traducat. Et vero nescio cui hominum generi ea existimatio eripitur, quasi non molle inque amores diffluens carmen elegans esse non possit. Scribit enimvero, scribit animus qui rerum divinarum amore si flagrat, subicit ingenio faces; unde et in carmen ipsum veneribus, leporibus, gratiis divinius quiddam redundat et virili animo ac christiano multo iucundius. At enim amore capti dulcis argumenti dilabimur.

4. Annuae Literae Societatis Iesu, anni M.DC.LIII., Goswino Nickel²⁰ praeposito generali Societatem gubernante (Pragae, s.a.), p. 152²¹

Tungrensibus erepti duo, alter P. Gerardus de Hooghe (...), alter P. Sidronius de Hossche, 4. vota professus, domus Tungrensis superior ingenii perspicacis, candidi et aperti, eoque fucum nec in

se nec in aliis ferre potentis. Prudentiam ornabat ad omnes apices emendate circumspecta legum religio et non minus virtutis quam literaturae decus, cum nostris in politiore studio erudiendis per annos duodecim dicendi bene ac faciendi magistrum se praestantem praebuit. Ea quae typis excoluit non laudis minus habent a matura, suada et concinna styli Romani gratia quam desiderii post se relinquant; certe imago sunt culti et divinorum pleni animi, ac religioso nectare ambrosiaque manantis ingenii.

5. Censura operis P. Martini Bresseri de Conscientia²² [servatur Romae in archivo Iesuitico, Censurae librorum, cod. m.s. 656, p. 210]

[p. 210r] +

Reverendi Patris Martini Bresseri opus de conscientia perlegi luce et prelo, me quidem iudice, dignum, eo quod confessariis magno auxilio et bonis omnibus ingenti solatio futurum videatur, et multis dubiis perplexis animos feliciter et solide expediturum. Denique opus doctum mihi videtur et cum laude et commendatione Societatis edendum in lucem. Ita sentio salvo meliore iudicio Sidronius de Hossche.

[p. 210v] Reverendo admodum in Christo Patri Mutio Vitellescio Societatis Jesu praeposito generali²³. Censura libelli Patris Martini Bresseri de conscientia.

ADNOTATIONES

- 1 Vulgo Heverlee (in agro Lovaniensi). Pagellam hanc partim edidit H.P. Vanderspeeten, Vie de B. Berchmans de la Compagnie de Jésus (Lovanii, 1865), p. 461.
- 2 Praemisit alia manus: «obiit Tungris 1653».
- 3 In urbe Duaco.
- 4 Paul(l)us S.J., natus Huyi anno 1587, denatus Duaci anno 1672; cfr. C. Sommervogel, Bibliothèque de la Compagnie de Jésus, VI (Bruxellis et Parisiis, 1895), 383-387.
- 5 Pennequinus S.J., natus Insulis anno 1588, denatus Montibus anno 1663; cfr. C. Sommervogel, o.c., 473-477.
- 6 Scribanus S.J., natus Bruxellis anno 1561, denatus Antverpiae anno 1629; an. 1613-1619 praepositus erat provinciae Flandro-Belgicae Societatis Iesu. Cfr. L. Brouwers, Carolus Scribani S.J. 1561-1629. Een groot man van de Contra-Reformatie in de Nederlanden (Antverpiae, 1961).
- 7 Mechliniensem.
- 8 Sucquet S.J., natus Mechliniae anno 1574, denatus anno 1627, scripsit opus c.t. Via vitae aeternae (Antverpiae, 1620); cfr. C. Sommervogel, o.c., VII (1896), 1689-1692.
- 9 Deest mensis et dies. Scripta sunt omnia aliena manu praeter verba in margine addita et subscriptionem.
- 10 De Hooghe (Winocibergensis), natus anno 1612, denatus anno 1653 in residentia S.I. Tungrensi, cuius post mortuum Sidronium alter a superiore erat creatus; cfr. A. Poncelet, Nécrologe des Jésuites de la province Flandro-Belge (Wetteren, 1931).
- 11 De Cleyn S.J., natus Antverpiae anno 1608, denatus ibidem anno 1669; an. 1652-1656 rector erat domus S.I. Mechliniensis; cfr. C. Sommervogel, o.c., II (1891), 1240-1242.
- 12 = Necrologium sive encomium defunctorum Societatis Jesu provinciae Flandro-Belgicae ab anno Christi 1650 usque ad annum 1665, collectum et ordine annorum et dierum dispositum anno 1722, tomus IV.
- 13 Notavit alia manus: P. Sidronius d'hossche.
- 14 Tungrensi.
- 15 Rectores: Rectores varii *ante corr.*
- 16 Notavit alia manus: P. Sidronius de hossche 4 Sept 1653 Tongris
- 17 Scriba in describendis litteris incuriosus fuisse videtur; itaque textus hic illic claudicat.
- 18 Corruptus hic est textus. Lege «aurei stilum saeculi, Augusti Caesaris aetatis» vel nescio quid simile.
- 19 Sc. carminibus.
- 20 Nickel S.J., natus Goslariae anno 1584, denatus Romae anno 1664, inde ab anno 1652 generalem egit.
- 21 Has litteras (editas illas quidem at raras) denuo divulgandas censuimus. Usi sumus exemplari quod Antverpiae apud Patres S.I. servatur.
- 22 Bresserus S.J. (Boxtellanus), natus anno 1585, denatus Brugis anno 1635, scripsit opus c.t. De conscientia libri VI (Antverpiae, 1638). Librum prelo subiciendum anno 1635, ni omnia fallunt, Patris generalis iussu perpenderunt Hosschius, Robertus Viverius et Franciscus Van Hees, quorum censurae Romae etiamnunc servantur.
- 23 Vitellescius (Vitelleschi) S.J., natus Romae anno 1563, denatus ibidem anno 1645, inde ab anno 1615 generalem egit: cfr. L. Koch, Jesuiten-Lexikon. Die Gesellschaft Jesu einst und jetzt (Paderbornae, 1934 = Haverlae, 1962), 1822-1823. ☛

DE SCIENTIA ANTIQUA

SCRIPSIT IOHANNES VAN KASTEEL

Quis hodie philosophiae studet? Quis philosophorum sententias scrutatur? Quis sensum in eorum libris abstrusum invenire conatur? Praejudicatae opiniones innumerabiles et inveteratae plerosque homines impediunt ne legant neve intellegant ea quae Veteres scripserunt.

- Nonne illorum antiquorum sapientium, qui dicuntur, doctrinae nihil nisi principia scientiae modernae fuerunt? Num longe aliter potuerunt quam balbutiare elementa?

Novum dogma progressionis gloriose edictum est ab eis qui veteris scientiae ignarissimos se ostenderunt. Omnes fere homines *superstitiose* eis assentiuntur ne stulti et quasi retardati videantur.

Scientia vel γνῶσις antiqua (mirabile dictu) a Modernis incongruenter pro opinione vel fiducia habetur. Philosophi autem semper scientiam et opinionem, γνῶσις et δόξα, distinguunt. Ergo est ignorantium eas confundere.

Dicunt Veteres scientiam suam non solum perfectam, sed etiam firmam et solidam esse, ita ut nihil firmiter et solidius in hoc mundo inveniri possit.

«Ridere licet, ait Iulianus ille Romanorum imperator, si tamen scias te σαρδάνιον risurum esse, cum in aeternum γνῶσεως vacuum factus sis.»¹

Lectori candido proponimus ut infra examinetur quae sit illa scientia; tantumne elucubratio fuerit hominum certis methodis egentium an res stabilis. Qui vere *scepticus* est, oportet inspiciat ubi fraus sit et mendacium, imprimis autem ubi veritas. Qui non est, taceat et silentium servet sepulchrale.

Nobis optimum videtur sententias philosophorum verbis Tullianis tradere.

Animadvertendum est scientiam antiquam non esse *democraticam*, sed *aristocraticam*, quippe quae *nobilis* nominatur. Eam optimi adipiscuntur soli, id est probatissimi. Hoc sine dubio sufficit ut multi eam condemnent et reliciant: ipsi se iudicant.

«(Voluntas divina) tuis solis consuluit quos bona

ratione donavit, quos videmus si modo ulli sunt esse perpauca. Non placet autem paucis a dis immortalibus esse consultum.» (Nat. III, 70)

Certe philosophi omnino non curant a multitudine intellegi: sententiam suam celant et ad doctrinam suam saepe alludunt tantum. Ipse de se Cicero:

«Cum minime videbamur, tum maxime philosophabamur.» (Nat. I, 6)

De philosophis generaliter:

«Illis morem fuisse occultandi sententiam suam nec eam cuiquam nisi qui secum ad senectutem usque vixissent aperire consuesse.» (Ac. fr. 21)

Ignari igitur non afuerunt quin

«bene dicta male interpretarentur» (Nat. III, 77)

vel

«perverse philosophorum disputationem interpretarentur» (ib.)

Hoc minime significat eorum scientiam vanam et vacuum esse. Non scientia enim verborum, sed rerum est:

«Ea, quae ex me audistis, re experti probare possitis!» (Sen. 85)

«Non enim vocabulorum opificem sed rerum inquisitorem decet esse sapientem.» (Ac. fr. 19)

Res non est opinio; nisi firma et concreta, non est res. Gloria, exempli gratia, sensu philosophico non est δόξα:

«Est enim gloria solida quaedam res et expressa, non adumbrata.» (Tusc. III, 3)

Item honor vel honestas non est virtus animi plus minusve abstracta; est res ponderosa:

«(Honestas) certe omni pondere gravior habenda quam reliqua omnia.» (Off. III, 35)²

Virtus ipsa non imaginaria vel moralis vel solis laudibus digna ducenda est, sed res *maximi ponderis*:

«Illa divina virtus non statuas plumbo inhaerentes nec triumphos arescentibus laureis, sed stabiliora quaedam et viridiora praemiorum genera desiderat.» (Rep. VI, 8)

«Virtutis autem amplitudinem quasi in altera librae lance ponere (audebo). Terram, mihi crede, ea lanx et maria deprimet.» (Fin. V, 91-92)

Scientiam ea condicione nos vere possidere

dicere poterimus,

«*si stabilem scientiam rerum tenebimus.*» (Fin. I, 63)

Philosophi antiqui, ut supra exposuimus breviter, non erant *idealistae* neque e coniectura loquebantur; erant *materialistae* qui rem cognoscendam non solum aspiciabant sed manu tractabant, palpabant, tangebant. Epicurus, exempli gratia, definitur investigator

«*qui res occultas et penitus abditas non modo videat animo sed etiam sic tractet ut manu.*» (Nat. I, 49)

Panaetius,

«*quae vix coniectura qualia sint possumus suspicari, sic adfirmat, ut oculis ea cernere videatur aut tractare plane manu.*» (Rep. I, 15)

Generaliter optimus quisque

«*tracta(t) contempla(tur)que res cognitione dignissimas.*» (Off. I, 54)

Philosophus negat

«*ullam rem esse cuiusquam nisi eius, qui tractare et uti sciat.*» (Rep. I, 27)

Iterum ille Zeno Stoicus

«*comprehensionem appellabat similem iis rebus quae manu prenderentur.*» (Ac. I, 41)

Quod dicunt philosophi, se rem cognoscendam tractare manu, non figuraliter nec allegoricos intellegendum est.

«*Philosophi, quamcumque rem habent in manibus, in eam quae conveniunt, congerunt omnia.*» (Tusc. V, 18)

«*Nostris denique manibus in rerum natura quasi alteram naturam efficere conamur.*» (Nat. II, 152)

«*Nec mihi soli (virtus) versatur ante oculos, qui illam semper in manibus habui, sed etiam posteris erit clara et insignis.*» (Am. 102)

Fortasse sunt qui quaerant quae sit illa res quam philosophi tenent. Re vera multis vocabulis apud scriptores significatur; unum tamen ex eis expressim dici meretur:

«*Medicinam philosophia profitetur.*» (Tusc. II, 43)

«*Medicinam a philosophia peto.*» (Ac. I, 11)

«*A gravibus illis antiquis philosophis petenda medicina est.*» (Tusc. III, 40)

Illa Vergiliana *panacea*³ non solum animum, sed etiam corpus sanat ita ut philosophus in vitam aeternam intret

«*integra mente certisque sensibus.*» (Sen. 72)

Nam summum bonum

«*cumulatur ex integritate corporis et ex mentis ratione perfecta.*» (Fin. V, 40)

Ergo scopus philosophi est

«*adeptum esse omnia e natura et animo et corpore et vita.*» (Ac. I, 19)

Bene notandum est nullam scientiam, nullam philosophiam hodiernam talem rem, id est

integritatem totius hominis, promittere vel docere neque audere nec velle nec posse; eas semper felicitatem humanam in posterum differre. Dignum quoque animadvertendo est scientificos modernos, quia ipsi veteres philosophos non intellexerint, eorum doctrinam inintellegibilem, impossibilem, falsam, sinistram iudicare. Si veriloquio utendum est, quia methodos traditionales obstinate contemnunt, ipsi potius idealistae, quidquid credunt, quam materialistae facti sunt.

Scientia antiqua, etsi materiam universalem docet, tamen a deis et peti et accipi solet, maxime a natura cui nomen Minerva:

«*Sine medico medicinam dabit Minerva.*» (Div. II, 123)

«*Ista duce errari nullo pacto potest.*» (Leg. I, 20)

«*Haec ita sentimus natura duce, nulla ratione nullaque doctrina.*» (Tusc. I, 30)

«*In hoc sumus sapientes, quod naturam optimam ducem tamquam deum sequimur eique paremus.*» (Sen. 5)

«*Nemo igitur vir magnus sine aliquo adflatu divino umquam fuit.*» (Nat. II, 167)

*

* *

Solum Ciceronem attulimus. Possumus adicere permultos scriptores antiquos plus minusve notos, sed plerumque superficialiter lectos: Homerum, Platonem, Porphyrium, Vergilium, scriptores Iudaeos, cabalistas Christianos, alchemistas mediae aetatis et Renascentiae, et ceteros. Eos fere omnes *neglegendo* nonne occasionem maximam praetermittimus?

ADNOTATIONES

- 1 Iulianus, *Orationes*, VII, 222b.
- 2 Nota bene illam etymologiam Varronianam (*Lingua Latina*, V, 73): «*Honos ab onere*». Non dubitamus quin capilli etymologorum hodiernorum hoc legentium horrescant. Sed in hac re ἔτυμον, id est veritas, non ludus vocabulorum considerandus est. Ceterum in lingua Hebraica vocabulum *kavod* (honor, gloria) a *kaved* (ponderosus, gravis) derivatum esse etiam inter etymologos modernos constat. Si vocabula non sine ratione inventa sunt, ecce habemus rem meditatione dignissimam.
- 3 Vergilius, *Aeneis*, XII, 419: «*odoriferam panaceam*». Illa panacea ergo odore agnosci potest. ☞

In America !

NOVUS LATINITATIS VIVAE CULTORUM COETUS,

Terentio Tunberg litterarum Latinarum professore Lexintoniensi auctore et instigante, in civitatibus Americae septentrionalis hac aestate condetur. Huius societatis sedes Lexintoniae in civitate Kentuckia constituetur. Domui Latinae Bruxellensi haud dissimilis erit haec nova sodalitas Lexintoniensis, quae eo in primis proposito instituetur, ut non solum discipulis universitariis, sed etiam ludimagistris et Latinitatis amicis et amatoribus, qui non pauci in illa civitate et regionibus adjacentibus habitant, facultas iam sit una congregandi Latineque inter se colloquendi. Sodalium conventiculum initiale Lexintoniae, in universitate studiorum Kentuckiensi, mense Augusto, a septimo usque ad quartum decimum diem, habebitur. Huiusmodi conventicula aestiva annua vice celebratum iri valde speramus. Sodales praeterea per totum annum academicum Lexintoniam statutis temporibus convenient sessiones participaturi. Denique spes nobis est nostros sodales, cum in Europam venerint, circulis Latine loquentium Europaeis interesse posse, itemque Europaeis Latinitatis cultoribus in civitatibus Americae septentrionalis peregrinantibus praesto et ibi fore amicos quosdam Latinos. Qui plura de Societate Latina Lexintoniensi scire voluerint, ad Terentium Tunberg scribant oportebit, cuius est haec inscriptio cursualis:

Department of Classical Languages,
1015 Patterson Office Tower,
University of Kentucky,
Lexington KY, U.S.A.

In toto orbe terrarum !

RADIOPHONIA FINNICA GENERALIS NUNTIOS LATINOS UNDIS BREVIBUS PER SATELLITEM EMITTERE PERGIT

(horae UT/GMT)

EUROPA

Sat. et Dom. die 10.53

Eutelsat II-F1

558kHz/538m

Sat. et Dom. die 18.53

Eutelsat II-F1

Astra 1B/WRN

Sat. et Dom. die 20.53

Eutelsat II-F1

15440kHz/19m

9855kHz/31m

963kHz/312m

558kHz/538m

Dom. die 02.23, 04.53

Eutelsat II-F1

558kHz/538m

AFRICA

Sat. et Dom. die 10.53,

18.53, 20.53

Dom. die 02.23, 04.53

Eutelsat II-F1

Intelsat 702

ASIA

Sat. die 10.53

15235kHz/19m

13645kHz/22m

Sat. et Dom. die 10.53,

18.53, 20.53

Dom. die 02.23, 04.53

AsiaSat 2

AMERICA SEPTENTR.

(UT/GMT = EDT + 4h)

Sat. die 10.53

Dom. die 02.23, 10.53

Galaxy 5/YLE audio WRN 2

Dom. die 01.23

Galaxy 5/YLE audio WRN 1

Sat. et Dom. die 11.53

15400kHz/19m

11900kHz/25m

In Belgica institutio videtur peius peiusque se habere. De hoc periculo amicus noster Robertus Deprez epistulam misit ad Secretarium generalem institutionis catholicae; eam hic partim divulgamus, ut videatis quid inventuti nostrae infeliciter expectandum sit.

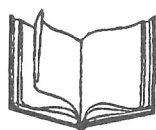
Robertus Deprez M.D. Domino Stephano Florkin Secretario generali institutionis catholicae s.p.d.

A quibusdam amicis magistris certior nuper factus sum, te consilium scholae mutandae concepisce, ut tempus institutionis ad triginta horas pro unaquaque hebdomada minueretur, ita ut necessario nonnullis disciplinis discendis spatium non relinqueretur. Si bene intellexi - nam medicus sum, non magister, et in rebus didascalicis parum versor - discipulis iam non licebit simul scientiis naturalibus, linguis modernis veteribusque studere. Ergo periculum est ne multi eorum, disciplinas eligentes quae illis utiliores videntur, a linguis antiquis aliisque humanis studiis secedant. Praeterea, cum horae e.g. linguae Latinae pauciores futurae sint, (quae iam paucae sunt), lectiones quae supererunt ossa doctrinae potius quam doctrina ipsa vocabuntur, neque primo quidem scholae mediae anno ossa manebunt. Quod adhuc peius videtur, nemo iam poterit ambas linguas classicas, Latinam Graecamque, discere: cursus studiorum Graecolatinorum omnino evanescet. Haec mihi narraverunt amici, qui eo magis mirabantur atque stomachabantur quod tu ipse in philologia classica eruditus es. (...)

Dum insani defectores ad domum Romanam

destruendam cives provocant, alii homines domum illam reparare, roborare, immo novis ornamentis praeditam in pristinum statum restituere acribus viribus conantur. Circuli Latini florescunt, seminaria Latinitatis vivae ubique habentur, commentarii librique Latini eduntur, statio radiophonica Finnica generalis nuntios Latinos transmittit. Sed, eheu, omnia illa extra scholam fiunt ac plerique magistri ea ignorare malunt. Sic magna opportunitas perit. Lingua igitur Latina disciplina fit tantum scholastica, ad mentem syntheticam discipulorum conformandam et ad linguam patriam vulgarem melius cognoscendam. Paene crederes Vergilium Aeneidem composuisse ut magistri hodierni discipulos suos artem ratiocinandi fontesque linguae Francogallicae docerent! (...)

Ceterum multae aliae disciplinae necessariae sunt ad adulescentes educandos: mathematica, informatica, scientiae naturales, artes, linguae modernae... equidem hoc non negabo, qui scientiis naturalibus studui et fere cottidie lingua Anglica utor! Sed disciplinae variae omnes utiles sunt, ac se invicem confirmant: exempli gratia, qui in linguis veteribus versabitur, facilius linguas modernas discet. Ergo numerus horarum non est minuendus, sed augendus!

Duo libri Latini:

M. Tulli Ciceronis De optimo genere oratorum, edidit Remus GIOMINI, Academia Latinitati Fovendae, Bibliotheca scriptorum Latinorum, Romae, Herder, 1995.

Ecce editio scientifica talis, quales legere soletis, cum apparatu critico, conspectu codicum, librorum, rhetorum, editionum indicibusque variis, hac tamen iucunda differentia, quod haec editio est tota Latine facta. In eadem librorum serie iam edita sunt T. SACRE *De poesi Latina parte saeculi XVI posteriore Mediolani excolta prolusio*. Accedit Ioannis Baptistae Vicecomitis *de Iesu Christo poema nunc primum editum*; M. VERWEIJ *Vladeracci tres, pater et filii, poetae Latini Silvaeducenses (saec. XVI ex.)*; R. GIOMINI *Iulii Severiani Praecepta artis rhetoricae*.

Kalevala Latina, carmen epicum nationis Finno-Scandinavicae in Latinum versum a Thoma Pekkanen, Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, secunda editio 1996.

Certe non est in toto orbe terrarum ullus latinista, qui nesciat Thomam Pekkanen ante decem fere annos Kalevalae 22.795 versus in Latinum vertisse. Quae notissima versio Latina facta est quasi Finno-Scandinavica carmen Europaeum. Si vobis nondum est, secunda editio praebet occasionem emendi!

Erratum:

In Melissa 71 pag. 9: - adn. 3: legas *vera*, non *vero*
- IV, 3: legas potius *odor*, non *odorem*

(Th. S.)

LATINE LOQUI ...

SEMINARIA SOCIETATIS LATINAE

Helencinii (Hélécine) in Belgica a die 12 in diem 19 mensis Augusti a. 1996

Seminarium Belgicum fiet in pulcherrimo aedificio quod olim fuit abbatia Praemonstratensium, XVIII saeculo exstructo, quod etiam habet viridarium amoenissimum.

Scribatis ad: Gaium Licoppe
Avenue de Tervueren, 76
B-1040 Bruxelles

Morsaci (Morschach) in Helvetia a die 28 mensis Iulii in diem 3 mensis Augusti a. 1996

supra lacum «Quattuor regionum»

Scribatis ad: SOCIETATEM LATINAM
Universität - FR 6.3
D-66041 Saarbrücken

In seminariis Latinis, a Societate Latina Saravipontana institutis, participes inducuntur ut Latine loquantur. Moderator peritissimus est Dr P.C. Eichenseer, qui talia seminaria ab anno 1973 solet suscipere; D.rix S. Albert tirones delectabiliter adducit ad Latine loquendum.

SEMINARIUM BRUNENSE ALTERUM

Brunae (v. Brno) in republica Bohemica a die 15 in diem 22 mensis Iulii a. 1996

Apparatum ab associatione L.V.P.A. una cum Instituto Studiorum Classicorum Universitatis Brunensis. Argumentum praecipuum erit: «redivivae aetates Latinae»: Latinitas viva quem fructum capere possit ex Latinitate, quae aetate litterarum renascentium culta est.

Scribatis ad: Ingam Pessarra-Grimm sive ad: Marium Alexa
Nordstrasse, 39 Burgstrasse, 3
D-59174 Kamen D-59368 Werne

SEPTIMANA LATINA AMOENEBURGENSIS

Amoeneburgi (apud Marburgum) in Germania a die 11 in diem 17 mensis Augusti a. 1996

«Latine loqui - Romane coquere»

Scribatis ad: Thomam Gölzhäuser
Kleeberger Strasse, 40
D-35510 Butzbach

FERIAE LATINAE

Nicaeae (Nice) in Francogallia a die 18 in diem 25 mensis Augusti a. 1996

Scribatis ad: Clementem Desessard
Résidence des Collines, C9
500, rue Léo Brun
F-06210 Mandelieu

Tiniis (Tainach) in Carinthia a die 13 in diem 20 mensis Iulii a. 1996

Scribatis ad: Felicem W. Kucher
Kath. Bildungsheim SODALITAS
A-9121 Tainach/Tinje

Feriae Latinae sunt a Dre Suitberto Siedl institutae. Moderatores eas fieri volunt «Tusculum quoddam ubi cum Cicerone, Cassiacum ubi cum Augustino, Cenaculum ubi cum Hieronymo...»